

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 29 juli 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29/EG – Informationssamhället – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter – Artikel 5.3 – Undantag och inskränkningar – Räckvidd – Artikel 5.3 c och d – Nyhetsrapportering – Citat – Användning av hyperlänkar – Lagligt tillgängliggörande för allmänheten – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 11 – Yttrandefrihet och informationsfrihet”

I mål C-516/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) genom beslut av den 27 juli 2017, som inkom till domstolen den 25 augusti 2017, i målet

Spiegel Online GmbH

mot

Volker Beck,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena A. Arabadjiev, M. Vilaras, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen och C. Lycourgos samt domarna E. Juhász, M. Ilešič (referent) L. Bay Larsen och S. Rodin,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: enhetschefen M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 3 juli 2018,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Spiegel Online GmbH, genom T. Feldmann, Rechtsanwalt,
- Volker Beck, genom G. Toussaint, Rechtsanwalt,
- Tysklands regering, genom M. Hellmann och J. Techert, båda i egenskap av ombud,
- Frankrikes regering, genom E. de Moustier och D. Segoin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, M. Figueiredo och T. Rendas, samtliga i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering, genom Z. Lavery och D. Robertson, båda i egenskap av ombud, biträdda av N. Saunders, barrister,
- Europeiska kommissionen, genom H. Krämer, T. Scharf och J. Samnadda, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 10 januari 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 2001, s. 10).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Spiegel Online, som driver en nyhetswebbportal med samma namn, och Volker Beck, som var ledamot i förbundsdagen (Federala parlamentet, Tyskland) vid den tidpunkt då den hänskjutande domstolen beslutade att begära förhandsavgörande från EU-domstolen. Målet rör Spiegel Onlines offentliggörande på sin webbplats av ett manuskript av Volker Beck och av en artikel som Volker Beck publicerat i ett samlingsverk.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 1, 3, 6, 7, 9, 31 och 32 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:
 - ”(1) I [EG-]fördraget föreskrivs upprättandet av en inre marknad och inrättandet av ett system som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. En harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter bidrar till att uppnå dessa mål.
 - ...
 - (3) Den föreslagna harmoniseringen kommer att underlätta genomförandet av den inre marknadens fyra friheter och har samband med efterlevnaden av de grundläggande rättsprinciperna och särskilt avseende äganderätt, inklusive immaterialrätt, samt yttrandefrihet och allmänintresset.
 - ...
 - (6) Utan en harmonisering på gemenskapsnivå kan nationellt lagstiftningsarbete, som redan har inletts i ett antal medlemsstater för att svara mot de tekniska utmaningarna, leda till betydande skillnader i skyddet och därmed till inskränkningar av den fria rörligheten för varor och tjänster, som innehåller eller bygger på immaterialrätt, med en ny splittring av den inre marknaden och inkonsekvens i lagstiftningen som följd. Effekterna av sådana rättsliga skillnader och osäkerhetskällor kommer att bli än större i takt med den fortsatta utvecklingen av informationssamhället, som redan har lett till att immateriella rättigheter i allt högre grad utnyttjas över nationsgränserna. ...

(7) Den gemenskapsrättsliga ramen för skyddet av upphovsrätt och närstående rättigheter måste därför även anpassas och kompletteras i den utsträckning som krävs för att den inre marknaden skall fungera väl. ... [S]killnader som inte har några negativa effekter på den inre marknads funktion ... behöver [däremot inte] avlägsnas eller förebyggas.

...

(9) Utgångspunkten för en harmonisering av upphovsrätt och närstående rättigheter måste vara en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter har en avgörande betydelse för det intellektuella skapandet. Skyddet av dem bidrar till att bevara och utveckla kreativiteten och gagnar upphovsmän, utövande konstnärer, producenter, konsumenter, kultur, näringsliv och allmänhet. Immaterialrätt har därför erkänts som en integrerad del av äganderätten.

...

(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas. De befintliga undantag och inskränkningar från rättigheterna som fastställts av medlemsstaterna måste bli föremål för en ny bedömning där hänsyn tas till den nya elektroniska miljön. ... För att säkerställa en väl fungerande inre marknad bör dessa undantag och inskränkningar ges en mer harmoniserad definition. Harmoniseringsgraden bör vara beroende av undantagens effekter på den inre marknads förmåga att fungera väl.

(32) Detta direktiv innehåller en uttömmande förteckning över undantagen och inskränkningarna från mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten. ... Medlemsstaterna bör nå samstämmighet i tillämpningen av dessa undantag och inskränkningar ...”

4 Enligt artikel 1.1 i direktiv 2001/29 ”avser [direktivet] det rättsliga skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter inom den inre marknaden, med särskild tonvikt på informationssamhället”.

5 Artikel 2 i direktivet, vilken har rubriken ”Rätten till mångfaldigande”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk,

...”

6 Artikel 3 i direktivet har rubriken ”Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten”. I artikel 3.1 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.”

7 Artikel 5 i direktivet har rubriken ”Undantag och inskränkningar”. I artikel 5.3 c och d samt i artikel 5.5 föreskrivs följande:

”3. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i följande fall:

...

- c) Mångfaldigande av pressen, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande av utgivna artiklar om aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa ämnen eller av verk eller andra alster av liknande slag i radio- eller televisionssändningar om sådan användning inte är förenad med uttryckliga förbehåll och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, eller användning av verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt.
- d) Citat för användning i t.ex. kritik och recensioner, förutsatt att de avser ett verk eller annat alster som redan lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten, att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt, och att användningen sker i enlighet med god sed samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet.

...

5. De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna 1, 2, 3 och 4 får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.”

Tysk rätt

- 8 50 § Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (lag om upphovsrätt och närstående rättigheter) av den 9 september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1273, nedan kallad UrhG) har rubriken ”Redogörelse för dagshändelser”. Den bestämmelsen har följande lydelse:

”För nyhetsrapportering med hjälp av radiosändningar eller liknande tekniker, i tidningar, tidskrifter och andra publikationer eller andra lagringsmedier, som huvudsakligen avser dagshändelser, samt i en film, är det tillåtet att mångfaldiga, sprida och till allmänheten överföra, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till det särskilda ändamålet, de verk som kan ses och höras vid de händelser rapporteringen avser.”

- 9 51 § i UrhG, med rubriken ”Citat”, har följande lydelse:

”Det är tillåtet att i citatsyfte mångfaldiga, sprida och till allmänheten överföra ett verk som redan offentliggjorts, i den utsträckning omfattningen av användningen är motiverad med hänsyn till det särskilda ändamålet. Det är bland annat tillåtet att

1. integrera enskilda verk, efter det att de offentliggjorts, i ett självständigt vetenskapligt arbete för att förtydliga dess innehåll,
2. citera avsnitt i ett verk, efter det att det utgivits, i ett självständigt litterärt verk,
3. återge enstaka passager i ett redan utgivet musikaliskt verk i ett självständigt musikaliskt verk.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 10 Volker Beck var vid den tidpunkt då den hänskjutande domstolen beslutade att begära förhandsavgörande från EU-domstolen ledamot i förbundsdagen (Federala parlamentet, Tyskland) sedan år 1994. Han är författare till ett manuskript om kriminalpolitiken i fråga om sexualbrott mot underåriga. Manuskriptet publicerades under pseudonym som en artikel i ett samlingsverk utgivet år 1988. Vid publiceringen ändrade utgivaren titeln på manuskriptet och förkortade en mening. Volker Beck motsatte sig detta i en skrivelse av den 5 maj 1988 till utgivaren och krävde, utan

framgång, att denne uttryckligen skulle nämna denna omständighet i samband med leveransen av samlingsverket. Volker Beck blev föremål för kritik för uttalandena i artikeln och har under åren som följde vid upprepade tillfällen förklarat att manuskriptets innebörd förvanskats av samlingsverkets utgivare. Volker Beck har åtminstone sedan år 1993 tagit avstånd från innehållet i artikeln.

- 11 Volker Becks manuskript hittades år 2013 i samband med efterforskningar i arkiv och lades fram för honom den 17 september 2013, när han var kandidat i förbundsdagsvalet i Tyskland. Nästföljande dag gjorde Volker Beck manuskriptet tillgängligt för olika tidningsredaktioner i syfte att visa att utgivaren hade ändrat i manuskriptet i samband med publiceringen av den aktuella artikeln. Volker Beck samtyckte emellertid inte till tidningsredaktionernas publicering av manuskriptet och artikeln. Han offentliggjorde däremot själv manuskriptet och artikeln på sin webbplats med påskriften ”Jag tar avstånd från detta bidrag. Volker Beck” på varje sida. På sidorna i den artikel som hade publicerats i samlingsverket fanns dessutom följande angivelse: ”[Publiceringen av] denna text har inte godkänts och har förvanskats av utgivaren genom fri redigering i överskriften och i textdelarna.”
- 12 Spiegel Online driver nyhetswebbportalen *Spiegel Online*. Den 20 september 2013 publicerade Spiegel Online en artikel i vilken det påstods att – i motsats till vad Volker Beck förfäktat – huvudbudskapet i Volker Becks manuskript inte hade förvanskats av utgivaren och att han således hade vilselett allmänheten i årtal. Utöver Spiegel Onlines artikel gick det att med hjälp av hyperlänkar ladda ned originalversionerna av manuskriptet och den artikel som hade publicerats i samlingsverket.
- 13 Volker Beck motsatte sig tillgängliggörandet av den fullständiga texten av manuskriptet respektive artikeln på Spiegel Onlines webbplats och gjorde i en talan mot Spiegel Online vid Landgericht (regiondomstol, Tyskland) gällande att detta utgjorde ett intrång i hans upphovsrätt. Den domstolen biföll Volker Becks talan. Spiegel Onlines överklagande avslogs och företaget har därför överklagat till den hänskjutande domstolen.
- 14 Den hänskjutande domstolen anser att tolkningen av artikel 5.3 c och d i direktiv 2001/29, mot bakgrund av de grundläggande rättigheterna, i synnerhet yttrandefriheten och pressfriheten, inte är självklar. Den hänskjutande domstolen frågar sig särskilt om denna bestämmelse lämnar något utrymme för skönsässig bedömning vid dess införlivande med nationell rätt. Den hänskjutande domstolen har härvidlag påpekat att enligt praxis från Bundesverfassungsgericht (Federala författningsdomstolen, Tyskland) ska bestämmelser i nationell rätt som införlivar ett unionsdirektiv i princip inte bedömas i förhållande till de grundläggande rättigheter som är garanterade i Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Förbundsrepublikens Tysklands grundlag), av den 23 maj 1949 (BGBl 1949 I, s. 1), utan endast i förhållande till de grundläggande rättigheter som garanteras av unionsrätten, när direktivet inte ger medlemsstaterna något utrymme för skönsässig bedömning för dess införlivande.
- 15 Mot denna bakgrund beslutade Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
 - ”1) Föreligger det ett utrymme för skönsässig bedömning vid införlivandet av unionsbestämmelserna om undantag från eller inskränkningar av [upphovsrätten] enligt artikel 5.3 i direktiv 2001/29 med nationell lagstiftning?
 - 2) På vilket sätt ska de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna beaktas vid fastställandet av räckvidden för de undantag eller inskränkningar som föreskrivs i artikel 5.3 i direktiv 2001/29 av upphovsmännens ensamrätt till mångfaldigande [artikel 2 a i direktiv 2001/29] och till överföring till allmänheten inbegripet tillgängliggörande för allmänheten (artikel 3.1 i direktiv 2001/29) av deras verk?

- 3) Kan de grundläggande rättigheterna till informationsfrihet (artikel 11.1 andra meningen i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna) eller pressfrihet (artikel 11.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna) motivera undantag eller inskränkningar av upphovsmännens ensamrätt till mångfaldigande [artikel 2 a i direktiv 2001/29/] och till överföring till allmänheten inbegripet tillgängliggörande för allmänheten (artikel 3.1 i direktiv 2001/29) av deras verk som inte omfattas av de undantag eller inskränkningar som föreskrivs i artikel 5.3 i direktiv 2001/29?
- 4) Ska tillgängliggörande för allmänheten av upphovsrättsliga verk på ett pressföretags internetportal inte anses utgöra nyhetsrapportering som inte kräver samtycke enligt artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 redan av den anledningen att det var möjligt och rimligt för pressföretaget att inhämta samtycke från upphovsmannen innan verket tillgängliggjordes för allmänheten?
- 5) Utgör det inte ett offentliggörande i citatsyfte enligt artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 när citerade textverk eller delar av dessa inte – exempelvis genom indrag eller fotnoter – är oupplösligt förbundna med den nya texten, utan har tillgängliggjorts för allmänheten på internet genom en länk till PDF [*Portable Document Format*]-filer som är tillgängliga vid sidan av den nya texten på ett fristående sätt?
- 6) Är det vid frågan när ett verk i den mening som avses i artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 redan lagligen tillgängliggjorts för allmänheten avgörande huruvida detta verk redan hade offentliggjorts i sin konkreta form med upphovsmannens samtycke?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 16 EU-domstolen erinrar inledningsvis om att den första frågan, såsom framgår av punkt 14 i förevarande dom, föranses av den hänskjutande domstolens tillämpning vid avgörandet av det nationella målet av reglerna om nyhetsrapportering och citat, vilka är föreskrivna i 50 och 51 §§ UrhG. Dessa bestämmelser införlivar artikel 5.3 c och d i direktiv 2001/29.
- 17 Den hänskjutande domstolen frågar sig mot denna bakgrund huruvida denna unionsbestämmelse ger medlemsstaterna något utrymme för skönsmässig bedömning vid dess införlivande. Enligt praxis från Bundesverfassungsgericht (Federala författningsdomstolen) ska nämligen bestämmelser i nationell rätt som införlivar ett unionsdirektiv i princip inte bedömas i förhållande till de grundläggande rättigheter som är garanterade i Förbundsrepubliken Tysklands grundlag, utan endast i förhållande till de grundläggande rättigheter som garanteras av unionsrätten, när medlemsstaterna inte ges något utrymme för skönsmässig bedömning vid införlivandet av direktivet.
- 18 Den hänskjutande domstolen söker således med sin första fråga i princip klarhet i huruvida artikel 5.3 c andra alternativet och artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att de utgör fullständigt harmoniserade åtgärder.
- 19 Domstolen erinrar om att enligt principen om unionsrättens företräde, som är ett väsentligt kännetecken för unionens rättsordning, kan inte den omständigheten att en medlemsstat hänvisar till bestämmelser i nationell rätt påverka unionsrättens verkan i den staten, även om de nationella bestämmelserna har grundlagsstatus (dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 59).

- 20 Medlemsstaternas införlivande av ett direktiv omfattas under alla omständigheter av den situation som avses i artikel 51 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) där medlemsstaterna tillämpar unionsrätten, och den nivå på skyddet för de grundläggande rättigheterna som är föreskriven i stadgan måste vara uppnådd vid ett sådant införlivande, oberoende av vilket utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har vid införlivandet.
- 21 I ett fall där de åtgärder som vidtas av medlemsstaterna inte är fullständigt bestämda av unionsrätten förblir därför nationella myndigheter och domstolar, när en bestämmelse eller en åtgärd i nationell rätt utgör en tillämpning av unionsrätten i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan, behöriga att tillämpa nationella normer för skydd av grundläggande rättigheter förutsatt att tillämpningen av dessa normer varken undergräver den skyddsnivå som föreskrivs i stadgan, såsom den tolkats av EU-domstolen, eller unionsrättens företrädare, enhetlighet och verkan (domar av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 60, och av den 26 februari 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 29).
- 22 Det är således förenligt med unionsrätten att nationella myndigheter och domstolar låter denna tillämpning vara beroende av den omständighet som lyfts fram av den hänskjutande domstolen, nämligen att bestämmelserna i ett direktiv ”lämnar ett utrymme för skönsmässig bedömning vid införlivandet i nationell rätt”, under förutsättning att denna omständighet förstås så, att den avser den harmoniseringsgrad som nämnda bestämmelser syftar till att uppnå och att en tillämpning av sådana nationella normer endast är tänkbar såvitt bestämmelserna inte innebär en fullständig harmonisering.
- 23 I förevarande fall noterar domstolen att målet med direktiv 2001/29 är att harmonisera vissa, men inte alla, aspekter av upphovsrätten och närstående rättigheter och flera bestämmelser i direktivet visar för övrigt unionslagstiftarens avsikt att ge medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning vid direktivets genomförande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 mars 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 57).
- 24 Såsom framgår av skäl 32 i direktiv 2001/29 föreskrivs det i artikel 5.2 och 5.3 en förteckning över undantagen från och inskränkningarna av mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten.
- 25 Det framgår av domstolens praxis att omfattningen av det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna förfogar över vid införlivandet av något av undantagen eller inskränkningarna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 ska bedömas från fall till fall, beroende på bland annat bestämmelsens lydelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 oktober 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 36, dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 16, dom av den 22 september 2016, Microsoft Mobile Sales International m.fl., C-110/15, EU:C:2016:717, punkt 27, yttrande 3/15 (Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk), av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 116). Den harmoniseringsgrad som unionslagstiftaren förutsett för undantagen och inskränkningarna är nämligen beroende av deras betydelse för en väl fungerande inre marknad, såsom det erinras om i skäl 31 i direktiv 2001/29.
- 26 Enligt artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktiv 2001/29 avser de undantag eller inskränkningar som anges i dessa bestämmelser ”användning av verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt” och ”citat för användning i t.ex. kritik och recensioner, förutsatt att de avser ett verk eller annat alster som redan lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten, att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt, och att användningen sker i enlighet med god sed samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet”.

- 27 Såsom framgår av dess innehåll, harmoniserar inte denna bestämmelse på ett fullständigt sätt räckvidden av de undantag och inskränkningar som den innehåller.
- 28 Det framgår nämligen för det första av användningen i artikel 5.3 c andra alternativet och artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 av uttrycken ”i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet” respektive ”i enlighet med god sed samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet” att medlemsstaterna förfogar över ett betydande utrymme för skönsmässig bedömning vid införlivandet av denna bestämmelse och vid tillämpningen av de bestämmelser i nationell rätt som genomför dem, vilket gör det möjligt för dem att göra en avvägning mellan berörda intressen. För det andra föreskrivs det i artikel 5.3 d i direktivet endast en exemplifierande förteckning av de fall i vilka citat får göras. Detta bekräftas av användningen av uttrycket ”för användning i t.ex. kritik och recensioner”.
- 29 Detta utrymme för skönsmässig bedömning bekräftas av det lagstiftningsarbete som föregick antagandet av direktiv 2001/29. Det framgår sålunda av motiveringen till Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, av den 10 december 1997 (KOM(97) 628 slutlig) angående de inskränkningar som nu är föreskrivna i artikel 5.3 c och d i direktiv 2001/29 att dessa inskränkningar, med hänsyn till deras begränsade ekonomiska betydelse, inte var föremål för någon utförlig behandling i förslaget, utan det angavs endast minimikrav för deras tillämpning och att den utförliga definitionen av rekvisiten för att tillämpa dessa undantag eller inskränkningar ankom på medlemsstaterna, med iakttagande av de ramar som anges i den bestämmelsen.
- 30 Oaktat de överväganden som angetts är medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning vid genomförandet av artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktiv 2001/29 kringskuret i flera hänseenden.
- 31 Domstolen har för det första vid ett flertal tillfällen funnit att medlemsstaterna ska utöva det utrymme för skönsmässig bedömning som de har vid genomförandet av undantagen och inskränkningarna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 inom de gränser som uppställs i unionsrätten. Detta innebär att det inte står medlemsstaterna fritt att på ett icke-harmoniserat sätt bestämma samtliga parametrar för undantagen eller inskränkningarna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 februari 2003, SENA, C-245/00, EU:C:2003:68, punkt 34, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 104, och dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 16, och yttrande 3/15 (Marrakechfördraget om tillgång till publicerade verk) av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 122).
- 32 Domstolen har således understrukit att medlemsstaternas rätt att genomföra ett undantag från eller inskränkning av de harmoniserade reglerna i artiklarna 2 och 3 i direktiv 2001/29 är strikt omgärdad av de krav som unionsrätten ställer upp (se, för ett liknande resonemang, (Marrakechfördraget om tillgång till publicerade verk) av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 126).
- 33 Medlemsstaterna får i synnerhet i sin lagstiftning endast föreskriva ett sådant undantag eller en sådan inskränkning som avses i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 om de iakttar samtliga rekvisit i den bestämmelsen (se, analogt, yttrande 3/15 (Marrakechfördraget om tillgång till publicerade verk) av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 123 och där angiven rättspraxis).
- 34 Medlemsstaterna är även skyldiga att i detta sammanhang iaktta de allmänna principerna i unionsrätten, däribland proportionalitetsprincipen. Det framgår av den principen att de åtgärder som antas ska vara ägnade att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås, och de får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att uppnå nämnda mål (dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkterna 105 och 106).

- 35 Domstolen har för det andra erinrat om att medlemsstaterna inte får använda det utrymme för skönsmässig bedömning som de har vid genomförandet av undantagen och inskränkningarna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 på ett sätt som äventyrar direktivets syften, som – i likhet med vad som framgår av skälen 1 och 9 i detta – är att införa en hög skyddsnivå till förmån för upphovsmän och att säkerställa en väl fungerande inre marknad [se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 107, och dom av den 10 april 2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 34; yttrande 3/15 (Marrakechfördraget om tillgång till publicerade verk) av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 124 och där angiven rättspraxis).
- 36 Det ankommer emellertid även på medlemsstaterna vid detta genomförande att säkerställa undantagens och inskränkningarnas ändamålsenliga verkan samt säkerställa att deras syfte följs (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 oktober 2011, Football Association Premier League m.fl., C-403/08 och C-429/08, EU:C:2011:631, punkt 163, och dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 23) för att upprätthålla en skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster, i enlighet med vad som anges i skäl 31 i direktivet.
- 37 Medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning vid genomförandet av de undantag och inskränkningar som avses i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 begränsas även av artikel 5.5 i nämnda direktiv enligt vilken införandet av undantag eller inskränkningar är underkastat kravet att tre rekvisit ska vara uppfyllda, nämligen att undantagen eller inskränkningarna endast tillämpas i vissa särskilda fall, att de inte strider mot det normala utnyttjandet av verket och att de inte oskäligt inkräktar på upphovsrättsinnehavarnas legitima intressen (yttrande 3/15 (Marrakechfördraget om tillgång till publicerade verk) av den 14 februari 2017, EU:C:2017:114, punkt 125 och där angiven rättspraxis).
- 38 För det fjärde är i enlighet med vad domstolen erinrat om i punkt 20 i förevarande dom, de principer som är stadfästa i stadgan tillämpliga på medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten. Det ankommer således på medlemsstaterna att vid införlivandet av de undantag och inskränkningar som avses i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 se till att de utgår från en tolkning av undantagen och inskränkningarna som gör det möjligt att säkerställa en skälig avvägning mellan de olika grundläggande rättigheter som skyddas av unionens rättsordning (dom av den 27 mars 2014, UPC TeleKabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 46, och dom av den 18 oktober 2018, Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841, punkt 45 och där angiven rättspraxis; se även, analogt, dom av den 26 september 2013, IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, punkterna 48 och 49 och där angiven rättspraxis).
- 39 Mot bakgrund av det anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.3 c andra alternativet och artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att de inte utgör åtgärder som fullständigt harmoniserar räckvidden av de undantag eller inskränkningar som ingår i dessa bestämmelser.

Den tredje frågan

- 40 Den hänskjutande domstolen söker med sin tredje fråga, som det är lämpligt att pröva därefter, klarhet i huruvida informationsfriheten och pressfriheten som är stadfästa i artikel 11 i stadgan kan motivera, utöver de undantag och inskränkningar som är föreskrivna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29, ett undantag från upphovsmannens ensamrätt till mångfaldigande och upphovsmannens ensamrätt till överföring till allmänheten, vilka är föreskrivna i artikel 2 a respektive artikel 3.1 i direktivet.

- 41 Det framgår såväl av motiveringen till förslag KOM(97) 628 slutlig som av skäl 32 till direktiv 2001/29 att förteckningen över undantag och inskränkningar i artikel 5 i direktivet är uttömmande, vilket domstolen har understrukt vid flera tillfällen (dom av den 16 november 2016, Soulier och Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punkt 34, och dom av den 7 augusti 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 16).
- 42 Såsom framgår av skälen 3 och 31 i direktiv 2001/29 syftar harmoniseringen i direktivet till att upprätthålla, bland annat i den elektroniska miljön, en skäligen avvägning mellan, å ena sidan, intresset hos innehavare av upphovsrätt och närstående rättigheter att skydda sin rätt till immateriell egendom, som garanteras i artikel 17.2 i stadgan och, å andra sidan, skyddet av de intressen och grundläggande rättigheter som tillkommer användarna av skyddade alster, särskilt deras yttrandefrihet och informationsfrihet, som garanteras i artikel 11 i stadgan, liksom allmänintresset (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 augusti 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 41).
- 43 De mekanismer som gör det möjligt att nå en skäligen avvägning mellan dessa olika rättigheter och intressen återfinns emellertid i direktiv 2001/29 självt, i den del det, för det första, i artiklarna 2–4 i direktivet föreskrivs ensamrätter för rättsinnehavarna och, för det andra, i artikel 5 i direktivet föreskrivs undantag från och inskränkningar av dessa rättigheter, vilka medlemsstaterna får, och i vissa fall måste, införliva. Dessa mekanismer måste emellertid konkretiseras genom de nationella åtgärder som vidtas för att införliva direktivet samt nationella myndigheters tillämpning av direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 januari 2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punkt 66 och där angiven rättspraxis).
- 44 Domstolen har upprepade gånger slagit fast att de grundläggande rättigheter som numera är stadfästa i stadgan, och som domstolen säkerställer efterlevnaden av, utgår från medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner samt från den vägledning som ges i de folkrättsliga dokument angående skydd för de mänskliga rättigheterna som medlemsstaterna varit med om att utarbeta eller har tillträtt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 2006, parlamentet/rådet, C-540/03, EU:C:2006:429, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 45 Beträffande de undantag och inskränkningar som är föreskrivna i artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktiv 2001/29, vilka är föremål för den hänskjutande domstolens frågor, påpekar EU-domstolen att de specifikt syftar till att främja yttrandefriheten för användare av skyddade verk samt pressfriheten, vilken är särskilt betydelsefull när den skyddas som en grundläggande rättighet, framför upphovsmannens intresse att kunna invända mot användningen av vederbörandes verk, samtidigt som upphovsmannens rätt att få se sitt namn angivet säkerställs (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 135).
- 46 Artikel 5.5 i direktivet bidrar också till den skäligen jämvikt som det erinrats om i punkterna 36 och 42 i förevarande dom. Såsom påpekats i punkt 37 i förevarande dom krävs det enligt den bestämmelsen att de undantag från och inskränkningar av rätten till mångfaldigande, vilka är föreskrivna i 5.1–5.4 i direktivet, endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av det skyddade verket eller alstret och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.
- 47 Att mot denna bakgrund, oaktat unionslagstiftarens uttryckliga vilja som det erinrats om i punkt 41 ovan, tillåta varje medlemsstat att införa undantag från de ensamrätter som upphovsmän har enligt artiklarna 2–4 i direktiv 2001/29 – utöver de undantag och inskränkningar som är uttömmande föreskrivna i artikel 5 i direktivet – skulle hota effektiviteten av den harmonisering av upphovsrätten och närstående rättigheter som genomförts av direktivet samt det rättssäkerhetsmål som eftersträvas med direktivet (dom av den 13 februari 2014, Svensson m.fl., C-466/12, EU:C:2014:76, punkterna 34 och 35). Det framgår nämligen uttryckligen av skäl 31 i direktivet att de skillnader som fanns i fråga om undantag och inskränkningar, då det gäller vissa handlingar som omfattas av ensamrättigheter,

hade en direkt negativ inverkan på hur den inre marknaden för upphovsrätt och närstående rättigheter fungerar. Förteckningen av undantag och inskränkningar i artikel 5 i direktiv 2001/29 syftar således till att säkerställa att den inre marknaden fungerar väl.

- 48 Såsom framgår av skäl 32 i samma direktiv är medlemsstaterna dessutom skyldiga att tillämpa undantagen och inskränkningarna på ett samstämmigt sätt. Kravet på samstämmighet i genomförandet av dessa undantag och inskränkningar skulle inte kunna upprätthållas om det stod medlemsstaterna fritt att föreskriva undantag och inskränkningar utöver dem som är uttryckligen föreskrivna i direktiv 2001/29 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 november 2015, *Hewlett-Packard Belgium*, C-572/13, EU:C:2015:750, punkterna 38 och 39) och domstolen har för övrigt redan slagit fast att det inte finns någon bestämmelse i direktiv 2001/29 som ger medlemsstaterna en möjlighet att utvidga räckvidden av sistnämnda undantag och inskränkningar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 april 2014, *ACI Adam m.fl.*, C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 27).
- 49 Mot bakgrund av det anförda ska den tredje frågan besvaras enligt följande. Informationsfriheten och pressfriheten, som är stadfästa i artikel 11 i stadgan, kan inte, utöver de undantag och inskränkningar som är föreskrivna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29, motivera ett undantag från de ensamrätter i fråga om mångfaldigande och överföring till allmänheten som upphovsmannen har enligt artikel 2 a och 3.1 i samma direktiv.

Den andra frågan

- 50 Den hänskjutande domstolen söker med den andra frågan klarhet i huruvida den nationella domstolen inom ramen för den intresseavvägning som den domstolen ska göra mellan, å ena sidan, de ensamrätter som upphovsmannen har enligt artikel 2 a och 3.1 i direktiv 2001/29 och, å andra sidan, de rättigheter för användare av skyddade alster som avses i undantagsbestämmelserna i artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktiv 2001/29 får frångå en restriktiv tolkning av sistnämnda bestämmelser och i stället använda sig av en tolkning av dessa bestämmelser som tar fullständig hänsyn till behovet av att respektera yttrande- och informationsfriheten som är garanterad i artikel 11 i stadgan.
- 51 Såsom det erinrats om i punkt 38 i förevarande dom, ankommer det på medlemsstaterna att i samband med införlivandet av undantagen och inskränkningarna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29 utgå från en tolkning av undantagen och inskränkningarna som gör det möjligt att säkerställa en skälig avvägning mellan de olika grundläggande rättigheter som skyddas av unionens rättsordning.
- 52 Såsom EU-domstolen vid upprepade tillfällen har slagit fast ankommer det på medlemsstaternas myndigheter och domstolar vid genomförandet av införlivandeåtgärderna för direktivet att inte enbart tolka sin nationella rätt på ett sätt som överensstämmer med nämnda direktiv, utan även att inte grunda sig på en tolkning av det som strider mot dessa grundläggande rättigheter eller mot andra allmänna principer i unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 januari 2008, *Promusicae*, C-275/06, EU:C:2008:54, punkt 70, dom av den 27 mars 2014, *UPC Telekabel Wien*, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 46, och dom av den 16 juli 2015, *Coty Germany*, C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 34).
- 53 Det är visserligen riktigt, såsom den hänskjutande domstolen har påpekat, att ett undantag från en huvudregel i princip ska tolkas restriktivt.
- 54 Även om artikel 5 i direktiv 2001/29 formellt sett har rubriken ”Undantag och inskränkningar”, konstaterar domstolen emellertid att undantagen och inskränkningarna själva innebär rättigheter till förmån för användarna av skyddade verk eller andra alster (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, *Eugen Ulmer*, C-117/13, EU:C:2014:2196, punkt 43). Såsom det erinrats om i

punkt 36 ovan, syftar den artikeln specifikt till att säkerställa en skälig avvägning mellan, å ena sidan, rättsinnehavarens rättigheter och intressen, vilka är föremål för en bred tolkning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 november 2016, Soulier och Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punkterna 30 och 31 och där angiven rättspraxis), och, å andra sidan, rättigheterna och intressena för användare av skyddade verk eller andra alster.

- 55 Av detta följer att en tolkning av undantagen och inskränkningarna i artikel 5 i direktiv 2001/29 måste, såsom det erinrats om i punkt 36 i förevarande dom, möjliggöra att deras ändamålsenliga verkan säkerställs samt att deras syfte respekteras. Ett sådant krav är nämligen av särskild betydelse när undantagen och inskränkningarna syftar till att, i likhet med dem som är föreskrivna i artikel 5.3 c och d i direktiv 2001/29, säkerställa respekten för grundläggande friheter.
- 56 Det ska i detta sammanhang för det första tilläggas att skyddet för immateriella rättigheter visserligen är stadfast i artikel 17.2 i stadgan. Det framgår dock inte, vare sig av den bestämmelsen eller av domstolens praxis, att dessa rättigheter är absoluta och således ska garanteras ett undantagslöst skydd (dom av den 24 november 2011, Scarlet Extended, C-70/10, EU:C:2011:771, punkt 43, dom av den 16 februari 2012, SABAM, C-360/10, EU:C:2012:85, punkt 41, och dom av den 27 mars 2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 61).
- 57 För det andra syftar artikel 5.3 c och d i direktiv 2001/29, såsom det erinrats om i punkt 45 i förevarande dom, till att främja användarna av skyddade alsters yttrandefrihet samt pressfriheten, vilken garanteras i artikel 11 i stadgan. EU-domstolen erinrar i detta avseende om att, i de fall då stadgan innehåller rättigheter som motsvarar de rättigheter som garanteras av Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), syftar artikel 52.3 i stadgan till att trygga det nödvändiga sambandet mellan rättigheterna i stadgan och de motsvarande rättigheter som säkerställs genom Europakonventionen, utan att detta inkräktar på unionsrättens och Europeiska unionens domstols autonomi (se, analogt, dom av den 15 februari 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punkt 47, och dom av den 26 september 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (Suspensiv verkan av ett överklagande), C-180/17, EU:C:2018:775, punkt 31 och där angiven rättspraxis). Artikel 11 i stadgan innehåller rättigheter som motsvarar dem som garanteras i artikel 10.1 i Europakonventionen. (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 februari 2019, Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122, punkt 65 och där angiven rättspraxis).
- 58 Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter har emellertid i sin praxis understrukit att det vid avvägningen mellan upphovsrätten och yttrandefriheten måste beaktas att den typ av ”diskurs” eller information som det är fråga om är av särskild betydelse, särskilt inom ramen för den politiska debatten eller en debatt som rör allmänintresset (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 10 januari 2013, Ashby Donald m.fl. mot Frankrike, CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, § 39).
- 59 Mot bakgrund av det anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Den nationella domstolen ska inom ramen för den intresseavvägning som den domstolen – med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet – ska göra mellan, å ena sidan, de ensamrätter som upphovsmannen har enligt artikel 2 a och 3.1 i direktiv 2001/29 och, å andra sidan, de rättigheter för användare av skyddade alster som avses i undantagsbestämmelserna i artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktivet, grunda sig på en tolkning av dessa bestämmelser som är fullständigt förenlig med de grundläggande rättigheter som är garanterade i stadgan, samtidigt som den respekterar bestämmelsernas ordalydelse och bibehåller deras ändamålsenliga verkan.

Den fjärde frågan

- 60 Den hänskjutande domstolen söker med sin fjärde fråga klarhet i huruvida artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell regel som begränsar tillämpningen av det undantag eller den inskränkning som är föreskriven i den bestämmelsen till fall där det saknas rimlig möjlighet att begära förhandssamtycke att använda ett skyddat verk för nyhetsrapporteringsändamål.
- 61 Såsom det erinrats om i punkt 26 i förevarande dom, stadgas det i artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 att medlemsstaterna får föreskriva undantag från eller inskränkningar av rättigheterna i artiklarna 2 och 3 i samma direktiv, när det är fråga om användning av skyddade verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt.
- 62 Såsom framgår av fast rättspraxis följer det såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen att en bestämmelse i unionsrätten, såsom artikel 5.3 i direktiv 2001/29, som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för att bestämma dess innebörd och tillämpningsområde normalt ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen (dom av den 21 oktober 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 63 Domstolen konstaterar inledningsvis att det framgår av lydelsen i artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 att den bestämmelsen inte innehåller något krav på samtycke från rättsinnehavaren före ett mångfaldigande eller en överföring till allmänheten av ett skyddat verk.
- 64 Förutsatt att källan anges och att verket används i den utsträckning det är motiverat med hänsyn till informationssyftet, krävs det för att det undantag eller den inskränkning som är föreskriven i den bestämmelsen ska vara tillämpligt endast att det ska vara fråga om användning ”i samband med nyhetsrapportering”.
- 65 I avsaknad av någon definition i direktiv 2001/29 av dessa uttryck, ska de tolkas i överensstämmelse med deras sedvanliga betydelse i vanligt språkbruk, med beaktande av det sammanhang i vilket de används och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som de ingår i (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 19 och där angiven rättspraxis).
- 66 Beträffande för det första lydelsen i artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 påpekar domstolen att ”rapportering” i den bestämmelsen ska förstås som en handling som består i att lämna uppgifter om en nyhetshändelse. Enbart ett tillkännagivande av en sådan händelse utgör inte en rapportering av händelsen, men uttrycket ”rapportering” i dess sedvanliga betydelse kräver emellertid inte att användaren gör en utförlig analys av händelsen.
- 67 Rapporteringen ska slutligen avse ”nyheter”. EU-domstolen delar den hänskjutande domstolens uppfattning i detta avseende, nämligen att en nyhet är en händelse som, vid den tidpunkt då det rapporteras om den, är av informationsintresse för allmänheten.
- 68 Enligt artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 krävs det att källan, inbegripet namnet på det skyddade verkets upphovsman, ska anges, såvida detta inte visar sig vara omöjligt, och att verket endast ska användas ”i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet” och att användningen följaktligen ska vara förenlig med proportionalitetsprincipen. Av detta följer att användningen av det skyddade verket inte får överskrida de gränser som är nödvändiga för att uppnå informationssyftet.

- 69 I det föreliggande fallet ankommer det på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida offentliggörandet – i sin respektive helhet och utan Volker Becks meddelande om avståndstagande från innehållet i respektive dokument – av originalversionen av manuskriptet och av den artikel som publicerats i det aktuella samlingsverket var nödvändigt för att uppnå informationssyftet.
- 70 För det andra, när det gäller det sammanhang som artikel 5.3 c i direktiv 2001/29 ingår i, påpekar domstolen att den avser mediernas spridning av information i syfte att tillgodose allmänhetens intresse av information om nyhetshändelser, vilket framgår dels av bestämmelsens lydelse där det beträffande det första alternativet i bestämmelsen uttryckligen hänvisas till mångfaldiganden av pressen och publiceringen av artiklar avseende nyhetsämnen, dels av de begränsningar angående användningen av ett skyddat verk eller alster som unionslagstiftaren fastställt och vilka innebär att användning endast får ske ”i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet”.
- 71 Inträffandet av en nyhetshändelse kräver som huvudregel, och i synnerhet i informationssamhället, att information om händelsen kan kommuniceras snabbt, något som är svårt att förena med kravet på att upphovsmannen på förhand ska lämna sitt samtycke, eftersom ett sådant krav skulle kunna göra det orimligt svårt att tillhandahålla allmänheten relevant information i tid, eller till och med hindra detta.
- 72 Beträffande säkerställandet av den ändamålsenliga verkan av det undantag eller den inskränkning som är föreskriven i artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29, erinrar domstolen om att dess syfte är att bidra till utövandet av yttrandefriheten och pressfriheten, som garanteras av artikel 11 i stadgan. Domstolen har påmint om att pressens uppgift i ett demokratiskt samhälle och i en rättsstat är att utan andra restriktioner än dem som är absolut nödvändiga informera allmänheten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 113).
- 73 Att kräva att användaren av ett skyddat verk ska begära rättsinnehavarens samtycke när detta rimligen är möjligt skulle emellertid innebära att det bortses från att det undantag eller den inskränkning som avses i artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 ska göra det möjligt att använda ett skyddat verk utan rättsinnehavarens samtycke, förutsatt att rekvisiten i bestämmelsen är uppfyllda.
- 74 Mot bakgrund av det anförda ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell regel som begränsar tillämpningen av det undantag eller den inskränkning som är föreskriven i den bestämmelsen till fall där det saknas rimlig möjlighet att begära förhandssamtycke att använda ett skyddat verk för nyhetsrapporteringsändamål.

Den femte frågan

- 75 Den hänskjutande domstolen söker med sin femte fråga klarhet i huruvida artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att begreppet citat i den bestämmelsen omfattar en referens via en hyperlänk till en fil som är tillgänglig på ett fristående sätt.
- 76 Enligt artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 får medlemsstaterna föreskriva undantag från eller inskränkningar av upphovsmannens ensamrätt enligt artiklarna 2 och 3 i direktivet till mångfaldigande och överföring till allmänheten, när det är fråga om citat för användning i till exempel kritik och recensioner, förutsatt att citaten avser ett verk eller annat skyddat alster som redan lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten, att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt, och att användningen sker i enlighet med god sed samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet.

- 77 Eftersom direktiv 2001/29 inte innehåller någon som helst definition av ordet citat, ska betydelsen och räckvidden av denna term, i enlighet med den fasta praxis som domstolen erinrat om i punkt 65 i förevarande dom, fastställas i överensstämmelse med dess sedvanliga betydelse i vanligt språkbruk, med beaktande av det sammanhang i vilket den används och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i.
- 78 Beträffande den sedvanliga betydelsen av ordet citat i vanligt språkbruk, konstaterar domstolen att ett citats grundläggande kännetecken är att ett verk, eller mer generellt ett utdrag ur ett verk, används av en användare som inte är upphovsman till verket för att illustrera ett uttalande, försvara en ståndpunkt eller göra det möjligt att förnuftsmässigt ställa verket mot användarens uttalanden. Domstolen har redan funnit att det saknar relevans huruvida citatet gjorts inom ramen för ett upphovsrättsligt skyddat verk eller, tvärtom, inom ramen för ett alster som inte åtnjuter sådant skydd (dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 136).
- 79 Domstolen delar generaladvokatens bedömning i punkt 43 i förslaget till avgörande att en användare av ett skyddat verk som avser att använda sig av undantaget för citat måste upprätta ett direkt och nära samband mellan det citerade verket och användarens egna idéer och sålunda möjliggöra att den andra personens verk förnuftsmässigt ställs mot användarens idéer. I artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 preciseras nämligen bland annat att citatet ska möjliggöra kritik och recensioner. Av detta följer även att användningen av det citerade verket måste vara accessorisk till användarens uttalanden, eftersom ett citat av ett skyddat verk enligt artikel 5.5 i direktiv 2001/29 dessutom inte får vara av en sådan omfattning att det strider mot det normala utnyttjandet av det skyddade verket eller alstret eller inkräktar oskäligt på rättsinnehavarnas legitima intressen.
- 80 Varken lydelsen i artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 eller begreppet citat, såsom det beskrivits ovan i punkterna 78 och 79 i förevarande dom, kräver emellertid att det citerade verket ska ingå på ett oskiljaktigt sätt i det alster i vilket det citeras, exempelvis genom indragningar eller fotnoter. Ett citat kan nämligen vara resultatet av en hyperlänk till verket.
- 81 En sådan möjlighet är förenlig med det sammanhang i vilket bestämmelsen ingår, eftersom direktiv 2001/29 specifikt avser det rättsliga skyddet för upphovsrätten inom den inre marknaden, med särskild tonvikt på informationssamhället i enlighet med vad som framgår av artikel 1.1 i direktivet. Såsom domstolen emellertid har understrukit vid flera tillfällen bidrar hyperlänkar till ett väl fungerande internet, vilket är särskilt betydelsefullt beträffande yttrande- och informationsfriheten, vilka är garanterade av artikel 11 i stadgan, samt för åsikts- och informationsutbytet på detta nätverk som kännetecknas av tillgången till obegränsade mängder information (dom av den 8 september 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, punkt 45, och dom av den 7 augusti 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 40).
- 82 En sådan tolkning vederläggs inte heller av det mål som eftersträvas med det undantag för citat som är föreskrivet i artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 och som, såsom domstolen redan har slagit fast, syftar till en skälig avvägning mellan yttrandefriheten för användare av skyddade verk eller andra alster och upphovsmännens rätt till mångfaldigande, och till att förhindra att upphovsmännens ensamrätt till mångfaldigande gör det omöjligt att, med hjälp av citat, offentliggöra samt kommentera och recensera utdrag ur ett verk som allmänheten redan har tillgång till (dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkterna 120 och 134).
- 83 Oaktat dessa överväganden och med hänsyn till att den hänskjutande domstolen har angett att i det föreliggande fallet har Volker Becks manuskript och artikel gjorts tillgängliga för allmänheten på internet genom hyperlänkar, som filer som är tillgängliga på ett fristående sätt, understryker EU-domstolen att det för att artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska vara tillämplig – i enlighet med vad det erinrats om i punkt 76 i förevarande dom – krävs att användningen sker ”i enlighet med god sed

samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet”. Användningen av manuskriptet och artikeln för citatändamål får därför inte överskrida gränserna för vad som är nödvändigt för att uppnå det syfte som citatet strävar att uppnå.

- 84 Mot bakgrund av det anförda ska den femte frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att begreppet citat i den bestämmelsen omfattar en referens via en hyperlänk till en fil som är tillgänglig på ett fristående sätt.

Den sjätte frågan

- 85 Den hänskjutande domstolen söker med sin sjätte fråga klarhet i huruvida artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att ett verk redan har gjorts lagligen tillgängligt för allmänheten när verket, i sin konkreta form, redan har offentliggjorts med upphovsmannens samtycke.
- 86 Såsom framgår av artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 är undantaget för citat endast tillämpligt under förutsättning att det aktuella citatet avser ett verk som redan har gjorts lagligen tillgängligt för allmänheten.
- 87 Domstolen har redan funnit att uttrycket ”mise à la disposition du public d’une œuvre ” i den franska språkversionen av artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska förstås så, att det avser den omständigheten att allmänheten fått tillgång till verket. Denna tolkning bekräftas av både uttrycket ”made available to the public” och ”der Öffentlichkeit zugänglich gemacht”, vilka används utan åtskillnad i den engelska respektive den tyska språkversionen av den artikeln. (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 128).
- 88 Domstolen har beträffande frågan huruvida ett verk redan ”lagligen” har gjorts tillgängligt för allmänheten, understrukit att det endast är citat ur ett verk som lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten som är tillåtna, under förutsättning att övriga rekvisit i artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 är uppfyllda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 127).
- 89 Det ska således anses att ett verk, eller ett avsnitt i ett verk, redan lagligen har gjorts tillgängligt för allmänheten om allmänheten – i enlighet med en icke frivillig licens eller i enlighet med tillstånd enligt lag – har fått tillgång till det med rättsinnehavarens samtycke.
- 90 I förevarande fall frågar sig den hänskjutande domstolen huruvida Volker Becks verk kan anses redan ha lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten i samband med publiceringen av hans manuskript år 1988 som en artikel i ett samlingsverk, med hänsyn till den omständigheten att redaktören för samlingsverket gjort mindre ändringar i manuskriptet före publiceringen. Den hänskjutande domstolen frågar sig vidare huruvida det skett lagligt tillgängliggörande för allmänheten genom Volker Becks offentliggörande av dessa handlingar, åtföljda av förklaringar av avståndstagande, på sin egen webbplats.
- 91 Det ankommer på den nationella domstolen att avgöra huruvida ett verk lagligen har gjorts tillgängligt för allmänheten, mot bakgrund av det konkreta fall som den domstolen har att pröva och omständigheterna i målet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 september 2014, Deckmyn och Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 28).
- 92 Det ankommer i synnerhet på den hänskjutande domstolen att i det nationella målet kontrollera huruvida utgivaren i samband med den ursprungliga publiceringen av Volker Becks manuskript som en artikel i ett samlingsverk, hade rätt enligt avtal eller på annan grund att göra de aktuella redaktionella

ändringarna. Om den frågan ska besvaras nekande, ska det anses att verket, såsom det publicerats i samlingsverket, i avsaknad av samtycke från rättsinnehavaren inte lagligen har gjorts tillgängligt för allmänheten.

- 93 Det framgår emellertid att Volker Becks manuskript och artikel senare har offentliggjorts av rättsinnehavaren själv på dennes webbplats. Den hänskjutande domstolen har emellertid förklarat att offentliggörandet av dessa handlingar på Volker Becks webbplats åtföljdes av en påskrift tvärsöver varje sida i respektive handling där Volker Beck tog avstånd från innehållet i handlingarna. Handlingarna har vid detta offentliggörande endast lagligen gjorts tillgängliga för allmänheten i den utsträckning som de är åtföljda av meddelandet om avståndstagande.
- 94 Med hänsyn till de överväganden som domstolen har erinrat om i punkt 83 i förevarande dom, ankommer det under alla omständigheter på den hänskjutande domstolen att vid tillämpningen av artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 kontrollera huruvida offentliggörandet av originalversionerna av manuskriptet och den artikel som publicerats i samlingsverket, utan Volker Becks meddelande om avståndstagande från innehållet i respektive handling, är i enlighet med god sed samt har skett i den utsträckning som krävs med hänsyn till citatets ändamål.
- 95 Mot bakgrund av det anförda ska den sjätte frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att ett verk redan har gjorts lagligen tillgängligt för allmänheten när allmänheten – med stöd av en icke frivillig licens eller med stöd av tillstånd enligt lag – tidigare har fått tillgång till verket, i sin konkreta form, med rättsinnehavarens samtycke.

Rättegångskostnader

- 96 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 5.3 c andra alternativet och artikel 5.3 d i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas så, att de inte utgör åtgärder som fullständigt harmoniserar räckvidden av de undantag eller inskränkningar som ingår i dessa bestämmelser.**
- 2) **Informationsfriheten och pressfriheten, som är stadfästa i artikel 11 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, kan inte, utöver de undantag och inskränkningar som är föreskrivna i artikel 5.2 och 5.3 i direktiv 2001/29, motivera ett undantag från de ensamrätter i fråga om mångfaldigande och överföring till allmänheten som upphovsmannen har enligt artikel 2 a och 3.1 i samma direktiv.**
- 3) **Den nationella domstolen ska inom ramen för den intresseavvägning som den domstolen – med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet – ska göra mellan, å ena sidan, de ensamrätter som upphovsmannen har enligt artikel 2 a och 3.1 i direktiv 2001/29 och, å andra sidan, de rättigheter för användare av skyddade alster som avses i undantagsbestämmelserna i artikel 5.3 c andra alternativet och 5.3 d i direktivet, grunda sig på en tolkning av dessa bestämmelser som är fullständigt förenlig med de grundläggande rättigheter som är garanterade i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, samtidigt som den respekterar bestämmelsernas ordalydelse och bibehåller deras ändamålsenliga verkan.**

- 4) Artikel 5.3 c andra alternativet i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell regel som begränsar tillämpningen av det undantag eller den inskränkning som är föreskriven i den bestämmelsen till fall där det saknas rimlig möjlighet att begära förhandssamtycke att använda ett skyddat verk för nyhetsrapporteringsändamål.
- 5) Artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att begreppet citat i den bestämmelsen omfattar en referens via en hyperlänk till en fil som är tillgänglig på ett fristående sätt.
- 6) Artikel 5.3 d i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att ett verk redan har gjorts lagligen tillgängligt för allmänheten när allmänheten – med stöd av en icke frivillig licens eller med stöd av tillstånd enligt lag – tidigare har fått tillgång till verket, i sin konkreta form, med rättsinnehavarens samtycke.

Underskrifter